

Tribine
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
i
Kluba pravnika grada Zagreba

220. tribina

DOSTUPNOST PODATAKA U ARHIVIMA

uvodničari: **dr. sc. Anamarija Musa, povjerenica za informiranje**
dr. sc. Jozo Ivanović, Hrvatski državni arhiv
dr. sc. Ivica Poljičak, Ministarstvo kulture

voditelj i urednik: **Marko Bratković**

Zagreb, 22. ožujka 2018.

DOSTUPNOST PODATAKA U ARHIVIMA

M. Bratković:

Dobra večer! Dobro došli na 220. tribinu! Današnju temu *Dostupnost podataka u arhivima* razmotrit ćemo ne samo s pravne perspektive nego i iz perspektive arhivistike te najavljenih izmjena Zakona o arhivskom gradivu i arhivima.

Stoga su s nama večeras čak tri uvodničara, dr. sc. Anamarija Musa, povjerenica za informiranje, dr. sc. Jozo Ivanović iz Hrvatskoga državnog arhiva i dr. sc. Ivica Poljičak, državni tajnik u Ministarstvu kulture. Najprije će uvodno govoriti kolegica Musa. Izvolite!

A. Musa:

Pozvana sam večeras govoriti o dostupnosti informacija s posebnim osvrtom na arhive. Kao povjerenica za informiranje ovlaštena sam nadzirati dostupnost informacija oko 6.000 tijela javne vlasti u skladu sa Zakonom o pravu na pristup informacijama, a od svibnja 2017. i izmjena Zakona o arhivskom gradivu i arhivima i rješavati u povodu žalba protiv rješenja o dostupnosti arhivskoga gradiva.

S obzirom na to da su s nama dva stručnjaka iz područja arhiva, ja ću se osvrnuti na odnos općeg režima dostupnosti informacija te posebnoga režima dostupnosti arhivskoga gradiva, uz naglasak na temeljna načela i posebna ograničenja, prije svega, zaštite osobnih podataka i klasificiranih informacija.

Kada je došlo do rasprave i kontroverzija u odnosu na izmjenu zakona kojim se reguliraju arhivi, posebno me zaintrigiralo kako pomiriti suprotstavljena prava – pravo na pristup i pravo ili obvezu zaštite određenih vrsta podataka te osobito kako iz današnje perspektive pristupiti informacijama koje su nastale u prošlosti.

U općem režimu pristupa informacijama u skladu s Ustavom i Zakonom o pravu na pristup informacijama danas imamo situaciju da su informacije dostupne svakomu i da pristup može biti ograničen samo u iznimnim slučajevima, što se procjenjuje u svakom slučaju pojedinačno. To je opće načelo i, prema mome mišljenju, dostupnost arhivskoga gradiva u određenoj mjeri potpada pod to osnovno načelo unatoč problemu koji se javlja u implementaciji tog načela u primjeni. To načelo presumpcije dostupnosti informacija dio je i europskog prava te je uglavnom prihvaćeno i u drugim članicama EU-a, pa i šire. Ono je kod nas ustanovljeno Ustavom još 2010. kao osobit instrument demokratizacije društva i suzbijanja korupcije, ali i informiranja i

otvaranja prema javnosti. To pravo pripada svakoj fizičkoj i pravnoj osobi, domaćoj ili stranoj. Posebnost je toga pravnog režima u suvremenu digitalnom društvu da se ono primarno ostvaruje preko internetskih stranica s obzirom na to da je osnovna obveza svih tijela javne vlasti, a njih je oko 6.000, da objavljuju informacije o svom radu i funkcioniranju na internetskim stranicama. Osim toga, podredno, svatko može tražiti informaciju zahtjevom, o kojem se rješava u posebnu upravnom postupku, i ostvariti pristup ako u odnosu na te informacije ne postoje ograničenja koja dovode do potrebe zaštite. Ta su ograničenja propisana zakonom i u načelu se svode na zaštitu legitimnih interesa kao što su zaštita osobnih podataka u sferi privatnosti. Naglašavam to jer svaki osobni podatak nije uvijek i zaštićen, nego je dostupan javnosti ako je u javnoj sferi kao što su npr. imena i prezimena onih koji sudjeluju u radu tijela javne vlasti ili obnašaju funkcije, pa čak i šire, kao što je riječ o imovinskim karticama. To podcrtavam upravo zbog pitanja dostupnosti podataka o javnim dužnosnicima u odnosu na arhivsko gradivo.

Drugo su važno pitanje klasificirani podatci koji se odnose na nacionalnu sigurnost, strateške interese i slično, koje je danas uređeno posebnim Zakonom o tajnosti podataka, prihvaćenim ulaskom u NATO i u skladu s NATO-ovim standardima.

Neću ulaziti u sve specifičnosti, ali nastavno na već istaknuto načelo, odnosno presumpciju, važno je napomenuti da je osnovno pravilo da tijelo javne vlasti, kada odlučuje o dostupnosti podataka, mora provesti test javnog interesa kojim će procijeniti može li uopće ograničiti pristup, a to će moći ako argumentirano utvrdi da šteta koja bi nastala davanjem te informacije preteže nad javnim interesom da informacija bude dostupna.

Što se tiče dostupnosti arhivskoga gradiva do 2017., ono je potpuno bilo isključeno iz općeg režima, ali sada se, promjenom Zakona o arhivskom gradivu i arhivima, postavlja pitanje kako tretirati odnos između tih dvaju režima, a osobito kako se postaviti prema arhivskim podacima u odnosu na novo uređenje zaštite osobnih podataka koje donosi Opća uredba EU-a. U sustavu dostupnosti arhivskoga gradiva sada imamo sustav iznimaka od iznimaka od posebnih pravila i općih pravila. Jedan ponešto konfuzan sustav koji ne jamči potpuno, barem ne u pravnom smislu, ostvarivanje prava građana.

Nakon dvadeset godina djelovanja arhivske službe u skladu sa Zakonom o arhivskom gradivu i arhivima iz 1997., prošle su godine počele promjene definiranjem nove politike i zakona kojima bi se povećala dostupnost arhivskoga gradiva te digitalizirali arhivi.

Izmjene su učinjene već u proljeće 2017., ali ograničeno, samo da bi se otvorio dio arhiva koji je bio ograničeno dostupan. Tim izmjenama zakona povjerenik za informiranje postao je žalbeno tijelo u odnosu na dostupnost arhivskoga gradiva i mi smo do sada dobili dvije žalbe.

O raspravama koje su se vodile, između ostalog, postoji i podeblji transkript na stranicama Hrvatskog sabora koji svjedoči o kompleksnosti pitanja o kojem se raspravljalo na posebnoj tematskoj sjednici. Ključno je pitanje bilo raspraviti odnos između temeljnih ljudskih prava na informaciju, na zaštitu osobnih podataka, na zaštitu žrtava totalitarnih režima. Dakako, ta prava međusobno kolidiraju i danas je izazov naći odgovarajuću granicu. To više što nismo, za razliku od drugih postsocijalističkih država, sustavno osigurali dostupnost određena dijela arhivskoga gradiva, onoga tajnih služba, u sklopu posebna pravnog i institucionalnog uređenja.

Valja istaknuti da početkom 90-ih pitanje zaštite osobnih podataka nije imalo istu težinu i regulaciju kao što je ima danas pa je to više čin otvaranja arhiva imao primarno političko značenje. Kod nas je to pitanje sada iskrsnulo unutar kompleksne pravne regulacije dostupnosti informacija i zaštite osobnih podataka te pravila koja se odnose na klasificirane podatke. U Hrvatskoj su sva tri područja regulirana posebnim zakonima, manje ili više pod utjecajem prava EU-a.

Nekoliko je razlika između sustava općeg pristupa informacijama i dostupnosti arhivskoga gradiva. Prvo, informacije tijela javne vlasti prema općem režimu pristupa žive su informacije koje se odnose na trenutačne ili nedavne aktivnosti tijela. S druge strane, arhivsko gradivo nastalo je u prošlosti i pružaju ga specijalizirane institucije arhivske službe. Time bi stvar trebala biti lakše provediva i jasnija jer specijalizacija pridonosi učinkovitosti. Međutim, i procesna i materijalna pravila specifična su. Tu dolazimo do druge razlike, a to je poseban tretman klasificiranih podataka i osobnih podataka, koji su podložni iznimkama od općeg roka dostupnosti od 30 godina. Zatim, treći je problem gradivo koje nije starije od 30 godina, a nije ni u tijelu javne vlasti. Pitanje je koja se pravila primjenjuju na te informacije i koje je tijelo dužno pružiti ih. Sljedeće, postoji za gradivo političkih tijela i društveno-politička organizacija do 22. prosinca 1990., u posebnu uređenju, opet iznimka od iznimke, odnosno omogućavanje prijevremenoga korištenja izvan općih rokova dostupnosti. Zatim, postoje razlike u odnosu na svrhu korištenja.

Prema općem režimu pristupa informacijama svrha nije odlučna i korisnici su jednaki, dok prema arhivskim propisima

određene kategorije ili situacije dovode do, da tako kažem, opuštenijega pristupa – znanstvenici ili potreba za informacijom radi ostvarivanja prava u sudskom ili drugom postupku. Sustav pristupa arhivskom gradivu kombinira ono što je u odnosu na sadašnje, postojeće informacije odvojeno – pristup javnim informacijama i pristup vlastitim osobnim podacima. To je više regulacija pristupa kompleksnija i mora biti precizno osmišljena da bi se osiguralo ostvarivanje prava građana. Osim toga, neke procedure koje su adekvatne i uobičajene u režimu pristupa informacijama, pri dostupnosti arhivskoga gradiva suočavaju se s praktičnim problemima – kako, u kojem vremenu i uz koje troškove, npr. kopiranja, pregledati veliku količinu dokumenata i zaštititi osobne podatke ili klasificirane podatke koji se nalaze u jednom segmentu arhivskoga gradiva koje traži korisnik? Tko uopće kod nas traži podatke iz arhiva i postoje li razlozi neke specifične regulacije za posebne skupine kao što su znanstvenici, novinari, udruge, pojedinci i sl.? U općem režimu pristupa informacijama, s druge strane, nema privilegiranih korisnika, svi su jednaki. Opet, ako se omogući pristup arhivskom gradivu, osobito pojedinim „privilegiranim“ korisnicima, a koje sadržava i neke osobne podatke, mogu li pojedinci na koje se ti podatci odnose i po kojoj osnovi zaštititi svoju privatnost?

Primjerice, u SAD-u se neprestano otvaraju pitanja dostupnosti arhiva i korisnici vrlo često i sudskim putem dobivaju određene arhivske dokumente tajnih služba. Nedavno je Nacionalni arhiv otvorio velik dio arhiva iz vremena predsjednika Kennedyja, ali se opet pojavilo pitanje otvaranja onoga dijela koji sadržava klasificirane podatke. Međutim, za razliku od Hrvatske, u SAD-u postoji stalan pritisak akademske zajednice, udruge i medija za otvaranje podataka.

Smatram da također treba poći od uloge arhiva i arhivskoga gradiva kao resursa i kao informacija koje služe razvoju društva, znanosti i dr. Zakon kojim se regulira pristup arhivskom gradivu stoga ne bi trebao biti restriktivniji nego što je to opći režim pristupa informacijama, ali ne bi smio ni ugrožavati pravo na privatnost. Pri tome naglašavam da osobni podatci nisu isto što i privatnost jer dio osobnih podataka funkcionira u javnoj sferi, npr. imena i prezimena, pripadnost političkoj stranci ili sindikatu. I GDPR dopušta posebno uređenje arhiva iz totalitarnih režima.

Drugi je aspekt novog uređenja arhiva digitalizacija. Smatram da je to ključna perspektiva arhivskoga gradiva, koje potiče i Europska unija, a omogućava i olakšava razvoj tehnologije. U digitaliziranome arhivskom gradivu postoji golem potencijal za

obrazovanje, kulturu, turizam, pa i gospodarstvo. I Direktiva EU-a o ponovnoj uporabi informacija javnog sektora, koja je preuzeta Zakonom o pravu na pristup informacijama, naglašava osobito tri segmenta kulture – arhive, muzeje i knjižnice – kao informacijske resurse koje treba digitalizirati. EU dakle očekuje od svojih članica da digitaliziraju arhive, muzeje i knjižnice, odnosno da svu građu koju je moguće digitalizirati učine dostupnom javnosti i da tako stvore dodatan društveni proizvod i razmjenjuju kulturna dobra između država, institucija i građana. Stvoreni su i europski digitalni repozitoriji arhivskog, muzejskog i knjižničkog gradiva. Kod nas je nakon početnog zanosa u tom smislu prije 10-ak godina razvoj zastao i vidljivo je da zaostajemo za drugim članicama EU-a iako postoje svijetli primjeri i kod nas.

Da zaključim, s obzirom na to da će Zakon o arhivskom gradivu i arhivima uskoro biti u drugom čitanju u Hrvatskom saboru, treba uzeti u obzir da i taj propis treba tumačiti s aspekta ustavnih prava na pristup informacijama i na zaštitu osobnih podataka te potrebe nacionalne sigurnosti, odnosno uz zaštitu klasificiranih podataka. Bitno je da se ograničenja dostupnosti svedu na prijeko potrebne radi zaštite legitimnih interesa te da zakon bude jasan i precizan da bi korisnici mogli efikasno ostvariti svoje pravo na informaciju iz arhiva.

J. Ivanović:

Tradicionalni su arhivi svojim propisima uređivali pitanje dostupnosti. Staro je pravilo bilo, na neki način prešutno prepoznato kao takvo, da je ono što je u arhivu, u načelu dostupno, pri čemu treba imati na umu da se građa predaje u arhiv obično tridesetak godina od nastanka, pa je onda i dostupna trideset godina nakon nastanka. Iznimaka uvijek ima, primjerice klasificirani podatci i osobni podatci. Ustalila se praksa da se za osobne podatke u arhivskoj građi definira neki opći rok koji se veže ili uz smrt ili uz rođenje osobe na koju se odnose, ili prema nastanku dokumenta. Ako se zna podatak o godini smrti, prema njemu se određuje da je gradivo dostupno. Ako je teško utvrditi je li osoba umrla ili je još živa, uzima se datum rođenja (često u dokumentima imate datum rođenja, ali nemate datum smrti). Ako ni to nije poznato, uzima se datum nastanka dokumenta i obično se određuje rok nedostupnosti od sedamdesetak godina.

60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća UNESCO i Međunarodno arhivsko vijeće radili su na standardizaciji dobre prakse u zakonodavstvu o arhivima: izdani su tekstovi tada aktualnih „arhivskih“ zakona praktički svih zemalja koje su ih imale, a pripremljen je i model oglednog zakona o arhivima. Te su aktivnosti

pridonijele tomu da se manje-više slična praksa posvuda proširila. U vrijeme kada se takav koncept uređenja dostupnosti u zakonima o arhivima ustalio, u većini zemalja nije bilo posebnih propisa o pravu na pristup informacijama niti je zaštita osobnih podataka bila uređena onako kako je to danas. Zaštita osobnih podataka većinom još nije bila definirana kao zasebno specifično pravo te se to pitanje svodilo na konvencije i propise o zaštiti ljudskih prava općenito.

Osamdesetih godina prošlog stoljeća dolazi, mogli bismo reći, do jednog vala u donošenju propisa o zaštiti osobnih podataka i o pravu na pristup informacijama. Među onima koji su prethodili obično se ističe primjer Švedske u kojoj je određen oblik prava na pristup informacijama propisan još u 18. stoljeću. S tim trendom usustavljuje se i ujednačava pristup u normiranju dostupnosti informacija i zaštiti osobnih podataka izvan onoga što kolokvijalno nazivamo arhivskim zakonodavstvom i usporedno s njime. Tako smo došli u situaciju da dostupnost i ograničenja dostupnosti gradiva u javnim arhivima, odnosno informacija koje ono sadržava, uređuje više različitih propisa istodobno: s jedne strane zakon o arhivima, a s druge strane noviji propisi o pravu na pristup informacijama u posjedu tijela javne vlasti, propisi o zaštiti osobnih podataka i propisi o klasificiranim podacima. Pojedine odredbe ovdje navedenih propisa nisu međusobno usklađene, tako da su se počeli javljati slučajevi kada bi prema zakonu o arhivima gradivo trebalo biti dostupno, a prema nekome drugom zakonu trebalo bi ostati nedostupno i obratno.

Primjerice, u Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima utvrđen je opći rok dostupnosti od 30 godina od nastanka dokumenta – arhivsko je gradivo u pravilu dostupno 30 godina od nastanka. U Zakonu o pravu na pristup informacijama nema takva općeg roka: informacije u posjedu tijela javne vlasti dostupne su svima, osim u slučajevima koje je propisao taj zakon (osobni podatci, klasificirani podatci, poslovna tajna, integritet postupaka koji su u tijeku, sloboda iznošenja mišljenja). Prema tom Zakonu nijedna informacija u posjedu tijela javne vlasti – pa tako ni arhivski dokumenti – ne može biti nedostupna samo zato što nije prošlo 30 godina od nastanka dokumenta.

Kratko nakon stupanja na snagu Zakona o pravu na pristup informacijama iz 2003. godine imali smo tumačenja prema kojima bi se opći rok nedostupnosti od 30 godina iz Zakona o arhivskom gradivu i arhivima mogao rabiti tako da ograničava prava koja građani imaju na temelju Zakona o pravu na pristup informacijama. Sjećam se zahtjeva iz jedne naše ustanove koja nije bila voljna stranci dati traženu informaciju i pri tome se pozivala jedino na to da

nije istekao rok od 30 godina iz Zakona o arhivskom gradivu i arhivima. Zaključili smo da u takvim slučajevima treba odabrati ono što je za stranku povoljnije. Naime, ako je podatak bio ili je mogao biti dostupan prije predaje gradiva u arhiv, ne bi bilo u redu da činom predaje u arhiv postane nedostupan. No, kako postupiti ako je podatak prema Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima dostupan, no u Zakonu o pravu na pristup informacijama postoji izuzeće prema kojem bi podatak očito trebao ostati nedostupan (na primjer, ako znamo da je u tijeku postupak koji bi objavljivanje ili činjenje dostupnim nekog podatka iz gradiva moglo omesti).

Sličnih neujednačenosti imali smo i s tajnošću podataka. Zakon o arhivskom gradivu i arhivima ima svoja pravila za klasificirane podatke i za postupak koji se provodi kada netko traži uvid u takve podatke. Ako bi u dokumentaciji koja se predaje arhivu bilo klasificiranih dokumenata, predavatelj bi to naveo pri primopredaji i postavio određena ograničenja dostupnosti. Klasificirano gradivo postalo bi dostupnim nakon isteka roka od 50 godina od nastanka, ili kada se s time suglasi stvaratelj, ili pak po postupku za utvrđivanje prijevremene dostupnosti koji su provodili arhivi i Hrvatsko arhivsko vijeće.

U vrijeme kada je pisan aktualni Zakon o arhivskom gradivu i arhivima dokument nije morao biti formalno označen kao tajan da bi imao taj status niti je dokument označen oznakom tajnosti morao biti formalno označen kao deklasificiran. Tako su arhivi preuzimali gradivo u kojem je bilo dokumenata označenih stupnjem tajnosti, no u vrijeme primopredaje podrazumijevalo se da više nisu „osjetljivi“. Bilo je i slučajeva da gradivo nikada nije označeno kao tajno, no njegov ga je stvaratelj takvim smatrao i to je naglasio arhivu pri primopredaji.

Zakon o tajnosti podataka iz 2007. godine unosi nova pravila. Klasificirani podatak mora biti označen kao takav, definirani su kriteriji i način označavanja, propisani su rokovi i postupak provjere, postoje li i dalje razlozi za zaštitu podataka te postupak deklasifikacije i označavanja deklasificiranih dokumenata da su deklasificirani. Načelno, jednom klasificirani dokument mogao bi postati dostupnim jedino ako je deklasificiran, to jest ako postoji dokaz da je deklasificiran. Isto tako, ako dokument nikada nije bio označen oznakom tajnosti, arhiv ga ne bi smio smatrati klasificiranim, odnosno tajnim i primjenjivati ograničenja dostupnosti koja se odnose na klasificirane podatke.

Kao što sam spomenuo, u arhivima ima gradiva koje je prije preuzeto pod pretpostavkom koja više ne bi trebala biti mjerodavna: da ima dokumenata koji nikada nisu formalno deklasificirani, no

„jasno je“ da više nisu klasificirani i da ima dokumenata koji nikada nisu klasificirani, „jasno je“ da to *de facto* jesu. Imajući u vidu takve nedoumice, Arhiv se obratio Uredu Vijeća za nacionalnu sigurnost da mu da tumačenje ili uputu o primjeni propisa. Smatrali smo da gradivo koje je prije predano arhivima i kojemu je istekao rok od 50 godina može biti dostupno jednako kao i prije. Odgovor je bio u načelu takav, ali s jednim bitnim dodatkom: za svaki slučaj ipak pitati stvaratelja odnosno vlasnika podatka. Postavilo se apsurdno pitanje treba li, primjerice, takav postupak provoditi i za klasificirane dokumente iz Prvoga svjetskog rata.

Jedan je od razloga za ograničenje dostupnosti koje propisuje Zakon o pravu na pristup informacijama, a koji kod nas, čini mi se, nije privukao veću pozornost, nešto što se naziva autonomijom službenih osoba u postupanju ili slobodom izražavanja mišljenja i stavova kada se u tijelima javne vlasti raspravlja ili odlučuje o čemu. Smatra se, naime, da osobe koje sudjeluju u raspravama ili u donošenju odluka, iako djeluju službeno, trebaju imati određenu razinu „privatnosti“ i pri tome biti zaštićene, koliko je to moguće, od mogućeg pritiska javnosti ili drugih osoba. Izravna izloženost javnosti povećava vjerojatnost da bi do takva pritiska moglo doći. Već je davno prepoznato da se u takvim slučajevima, kada su ljudi toga svjesni, odlučivanje češće seli iz sfere u kojoj bi se trebalo formalno odvijati u sferu koja nije vidljiva u dokumentaciji ili pak autocenzura postaje izraženija.

U dijelu stručne javnosti postoji stav da bi stoga ipak trebalo ograničiti pristup recentnijoj dokumentaciji, možda ne na rok od trideset godina, no ipak dovoljno dug. Smatram ipak da je najčistije rješenje držati se jednog skupa načela i pravila, a to je onaj iz propisa o pravu na pristup informacijama. Kada govorimo o arhivima, tu bi ipak trebalo imati u vidu jednu u praksi vrlo važnu razliku između konteksta primjene propisa o pravu na pristup informacijama i zaštiti osobnih podataka u javnoj upravi i načina na koji se upotrebljava gradivo u arhivima. Navedeni su propisi „baždareni“ za slučaj kada stranka traži određenu pojedinačnu informaciju (ili nekoliko pojedinačnih informacija) i kada su takvi zahtjevi relativno rijetki. Korištenje gradivom u arhivima često je bitno drukčije: korisnik naruči veću količinu gradiva i pregledava ga tražeći nešto što bi mu moglo biti zanimljivo. Ovisno o tome što pronalazi ili ne pronalazi u gradivu, može pregledati više tisuća stranica u jednome danu i u hodu naručivati novo gradivo. Tu nema prostora za procedure iz navedenih propisa. Ne možemo, prije nego što korisniku izdamo gradivo, provjeriti svaku stranicu da budemo sigurni nema li u njoj kakav osobni podatak, a pogotovo ne možemo

provoditi pojedinačne postupke testa razmjernosti. Postupati tako značilo bi *de facto* učiniti gradivo nedostupnim radi često nevažne vjerojatnosti da će dostupnošću gradiva komu biti nanesena kakva šteta. Rješenje je u takvim slučajevima nešto što bismo mogli nazvati skupnim testom razmjernosti *ex ante*. U takvu testu razmjernosti možemo za konkretnu cjelinu dokumentacije procijeniti učinak njezina davanja na korištenje kao cjeline ili nedostupnosti u cjelini.

I. Poljičak:

Dobra večer! Hvala Vam što sam dobio prigodu sudjelovati na ovoj tribini.

Tema dostupnosti podataka prevladala je u javnom diskursu tijekom izrade Zakona o arhivskom gradivu i arhivima, što držim da je samo do jedne mjere dobro. S druge strane, dijelovi Zakona koji se odnose na viziju arhiva u suvremenosti ostali su prilično postrani u javnoj raspravi. Nije slučajno da je tako ispalo jer je to jedna od specifičnosti koja se ne događa svaki dan.

Naime, u planu normativnih aktivnosti za 2017. godinu bila je upisana izrada novoga cjelovitog Zakona o arhivskom gradivu i arhivima. Kolega Ivanović bio je jako involviran u sve to. Kada su se gradile nove teze za izradu novoga Zakona, preko noći smo iz medija doznali da je dio zastupnika koji je tada pripadao parlamentarnoj većini, zastupnici Mosta, pokrenuo selektivne, izrazito djelomične izmjene aktualnog Zakona o arhivskom gradivu i arhivima tretirajući samo dva aspekta. To je bio dio koji se odnosio na pitanje dostupnosti i drugi, što je specifično, bilo je pitanje dostupnosti gradiva iz razdoblja totalitarnih režima s naglašenim razdobljem od 1945. do 1990. godine s ciljem da se arhivsko gradivo koje je u arhivima učini dostupnim bez ograničenja i da se arhivsko gradivo koje se nalazi izvan nadležnih arhiva u ograničenom vremenu, u početku se spominjao rok od šest mjeseci, unese i prenese sa sadašnjih mjesta gdje se nalazi u nadležni Državni arhiv.

To je ozračje u kojem se gradio novi Zakon o arhivskom gradivu i arhivima koji se sada nalazi u fazi između dva čitanja. Na prvom je čitanju prihvaćen u Hrvatskom saboru. O tome se dosta raspravljalo i za to postoji vrlo velik interes. Osobno mi je žao što je samo to pitanje dostupnosti koje je iznimno važno ostalo jedino u ovom spektru u javnosti. Naša je namjera bila da prilagodimo i učinimo arhive dijelom suvremena procesa digitalnoga društva.

U ovom pitanju dostupnosti arhivi se još tretiraju i doživljavaju izrazito kao baštinska institucija unutar koje postoji staro arhivsko gradivo, a istraživač ili bilo koja osoba koja želi nešto

doznati dolazi u arhiv i istražuje. To se odnosi na gradivo u papirnatu obliku. Istodobno se odvija digitalizacija. Dakle, pretvorba iz jednog oblika u drugi, da se sve vrijedno što se nalazi u arhivima pretvori i bude dostupno u digitalnom obliku. To držimo iznimno važnim. Za to je Zakon o arhivskom gradivu i arhivima samo jedan u nizu obveznih čimbenika. Gradivo koje izvorno nastaje kao digitalno nikada se ne pretvara u analogno ili samo po potrebi. Niz informacija u smislu osobnih podataka u ukupnu svijetu informacija sada je u izvornu digitalnom obliku. To je bila naša temeljna zadaća, da osposobimo arhive i arhivsku djelatnost da može djelovati u digitalnom društvu. Kada smo tako postavili stvar, da ne moramo ulaziti u pretraživanje različitih fondova i tražiti tog stvaratelja ili primatelja u nadležnom arhivu, smatrali smo da arhivsko gradivo možemo učiniti dostupnim od dana njegova nastanka ako drugim propisom nije drukčije utvrđeno. Tu sada dolazimo do triju zakona bez kojih ne možemo ni razumjeti, a ni se koristiti Zakonom o arhivskom gradivu i arhivima. To su Zakon o pravu na pristup informacijama, Zakon o zaštiti osobnih podataka i Zakon o tajnosti podataka. Primjerice, u vezi s klasifikacijom i deklasifikacijom taj posao nije u obvezi, kako je sada postavljen Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, samih arhiva, nego je u obvezi samih stvaratelja. Drugo je pitanje koliko se Zakon kao takav provodi.

Držim da je vrlo važno da moderno društvo koje želi biti dio suvremenih europskih procesa treba razvijati sve pretpostavke za digitalno arhivsko gradivo, njegovu dostupnost i za digitalni arhiv. Nažalost, percepcija je u pravilu, kada govorimo o dostupnosti, bila usmjerena u prvom redu na arhivsku građu iz razdoblja od 1945. do 1990. godine, i to na onaj dio gradiva za koje danas nitko ne može potvrditi da bilo gdje postoji. To je jedan od hrvatskih paradoksa: stvara se očekivanje da se sadašnjim Zakonom o arhivskom gradivu i arhivima nešto čini ili ne dostupnim, a da toga najvećim dijelom u nadležnim državnim arhivima ili izvan njih nema. Stoga smo u prijelaznim i završnim odredbama sadašnjeg Zakona posegnuli za jednom veoma pragmatičnom odredbom da se zadužuju nadležni državni arhivi da ustanove popise arhivskoga gradiva izvan arhiva. Zbog čega? Zbog toga što je bio prijedlog da se u roku od šest mjeseci sve ono što je izvana unese u arhive. Do sada smo utvrdili da se popisalo 21.300 metara arhivskoga gradiva izvan arhiva koje je nastalo u razdoblju od 1945. do 1990. godine. To je oko četvrtine ukupna gradiva koje se nalazi sada u hrvatskim arhivima. Da se posegnulo za tim, vjerojatno bi se napravila još veća zbrka i ne bismo imali kamo smjestiti to gradivo. Kad se ustanovio popis, trenutno se priprema izvješće Vladi i Hrvatskomu saboru, utvrdilo se

da ono očekivano arhivsko gradivo, a to je onaj dio koji se problematizirao i raspravljao u Hrvatskom saboru, famozni članak 18 koji se, kolokvijalno rečeno, odnosio na dužnosnike UDBA-e, da tog arhivskog gradiva nema. Stalno moram ponavljati, što se tiče nadležnih državnih arhiva i ovog popisa, to gradivo nije pronađeno pa ne možemo ni govoriti hoćemo li ga učiniti dostupnim ili ne.

Sada ću reći još nešto vrlo zanimljivo. Zakon iz 1997. godine bio je novi hrvatski zakon jer je onaj prethodni nastao 1977. godine. Po tom zakonu Savez komunista za arhivsko gradivo Saveza komunista nije bio u zakonskoj obvezi predati to gradivo nadležnom arhivu, što je bila obveza svih drugih stvaratelja arhivskoga gradiva. Oni su sami procjenjivali što će raditi sa svojim arhivskim gradivom.

M. Bratković:

Molim vas da zahvalimo pljeskom našim uvodničarima koji su iz različitih perspektiva govorili o dostupnosti arhivskog gradiva. Sada su na redu vaša pitanja.

D. Kuljiš:

Prvo bih se referirao na arhive KGB-a. Mogu reći svoje iskustvo o tome. U Hrvatskoj su bili marginalni arhivi tajnih služba. Centrala je bila u Beogradu. Radio sam u Muzeju Jugoslavije kao i mnogi istraživači. Ondje je sve otvoreno. U Arhivu Jugoslavije je sve ono što se tiče Jugoslavije. Država Srbija s tim nema nikakve brige ni problema. To se njih ne tiče. Dodeš, oni ti donesu kutije i sve je ondje. Ondje je i Titov arhiv, koji je najvažniji. Sve što se ondje nalazi, dostupno je. Jedino nije dostupan Vojni arhiv koji stoji posebno. On nije uređen.

Nije mi jasno da toliko petljamo oko nečega što je marginalno. Mi imamo vrlo malo toga što je od bilo kakva interesa. Naravno, to je s vremenom jako korumpirano, uglavnom odstranjivanjem. Svatko je odnosio što je htio i falsificirao. Ne znam tko bi s time mogao izići na kraj. U Njemačkoj to je radila posebna komisija. Jednostavno su cijeli ured njihove tajne službe pretvorili u arhiv s ljudima koji su ondje i prije radili i dalje obrađivali. Cijeli arhiv NKVD-a i KGB-a, osim onoga što oni ne žele da se da, nalazi se na internetu. U Rusiji je jedan čovjek nedavno ustupio golemu arhivu i dokumentaciju. U Rusiji je sve to dostupno digitalno.

Ne znam oko čega mi petljamo. Toga ima toliko malo. Uglavnom je nevažno. Ta cijela dokumentacija Centralnoga komiteta i Partije jedan je ocean besmislena rada. Sve sam to gledao. Riječ je o raspravama koje su se vodile po nekim forumima. Svaka je imala po 300 kartica zapisnika. Tu nema ničega. Nemoguće je zamisliti takvu organizaciju koja bi to mogla obraditi. Kad se daje u arhiv, to mora biti obrađeno. U Americi se nakon

dvadeset godina sve deklasificira, osim ako se ne zadrži klasificiranje. Znači, neki se dokumenti mogu izuzeti, ali se u načelu sve klasificira nakon dvadeset godina. Stavlja se u arhiv i prepušta istraživačima da na tome rade. Kako mogu na tome raditi arhivari? Oni bi morali imati sve znanje ovoga svijeta da mogu s time izići na kraj. Arhiv je pohrana. Ništa drugo. Ona ne može tu građu strukturirati.

Jako me zbunjuje pitanje osobnih podataka. Izuzmemo li imena iz općeg mora informacija, što ostaje? Ako nema protagonista, nema ni događaja. Što ne podliježe toj restrikciji? Ili imamo zaštitu osobnih podataka ili imamo pristup arhivi. Ili će se morati rješavati svaki pojedinačni datum. U načelu svaki istraživač ne zna što traži. Idete po mapi i gledate što je zgodno. To je bit istraživačkog rada. Kako mogu zahtijevati nešto, a ne znam hoću li naći. Slučajno sam našao dokument koji nitko nije vidio, iako stoji na vrhu, o prvom zaposlenju Josipa Broza Tita u Zagrebu. Misli se da je bio bravar, a on je bio zastupnik brodarske agencije. To mu je bilo prvo zaposlenje jer mu ga je dao NKVD. To sam slučajno našao. Nisam za to znao. Ili imamo istraživanja ili štiti podatke. Ne vjerujem da je funkcija arhiva da štiti podatke od istraživača.

Ova cijela priča sa zaštitom tih podataka svodi se na to da se skriva tko je bio član Partije. Ljudi ne žele da se zna otkad dokad su bili članovi Partije. To je trivijalan podatak. Vrlo važno. Ja sam bio devet godina. Jadranka Kosor bila je osamnaest. Upisala se prije mene, izišla poslije mene. Što to znači? Ništa. Zašto se ne bi znalo? Je li to osobni podatak koji se treba štiti?

J. Ivanović:

Vama i meni sasvim je jasno da je istraživanje često takvo da zapravo „skenirate“ dokumentaciju tražeći nešto što bi Vam moglo biti zanimljivo ili korisno. Međutim, to nije uvijek lako obrazložiti drugima. Koji put razgovarate s osobama koje na to gledaju kao da se sve svodi na pojedinačan zahtjev za određenom pojedinačnom informacijom. Katkad se i praksa mijenja. Primjerice, donedavno ste na mrežnim stranicama nacionalnih tijela za zaštitu osobnih podataka u zemljama EU-a mogli naći službena mišljenja o nadzoru zaposlenika za radnoga vremena koja su bila restriktivnija negoli danas. Jedan predmet u kojem je Europski sud za ljudska prava presudio u korist poslodavca promijenio je praksu i stavove, a propisi su ostali isti.

Što se tiče arhiva, nastojimo biti praktični u okviru mogućega. Ne možemo potanko pregledati i pročitati sve gradivo koje istraživači naručuju prije nego što im ga damo na korištenje da bismo bili sigurni ne spominje li se gdje kakvo ime ili drugi osobni

podatak. Tražimo od korisnika da potpišu pristupnicu kojom izjavljuju da podatke do kojih dođu neće rabiti u svrhe koje nisu u skladu s propisima. S takvim pristupom u praksi nije bilo problema. No, kada dođe do slučaja koji dobije publicitet, zakonodavac i nadzorne agencije skloni su zauzeti tvrdi stav i mijenjati praksu.

D. Kuljiš: Slušam Vas i pokušavam zamisliti koji bi to osobni podatak mogao biti štetan za osobu koju pronađem i to bi trebalo štiti. Kakav bi to bio podatak? Dajte mi primjer.

J. Ivanović: To ovisi o osobi. Netko se neće smatrati oštećenim ako su objavljeni određeni podatci o njemu, dok će druga osoba u istovrsnom slučaju smatrati da se krše njezina prava pa će možda pokrenuti postupak koji može ići i do Europskog suda za ljudska prava. Svatko ima pravo za sebe procijeniti je li mu povrijeđeno određeno pravo.

A. Musa: Zaštita osobnih podataka jedan je od ključnih društvenih, gospodarskih i tehnoloških problema danas. Pri tome treba imati na umu da je suvremena regulacija zaštite osobnih podataka u Europskoj uniji najnaprednija na svijetu. Ipak, proces donošenja Opće uredbe o zaštiti osobnih podataka ili skraćeno GDPR nije protekao glatko. Godinama je trajala prethodna procedura, a velike kompanije pokušavale su pritiskati i umanjiti intenzitet buduće regulacije, osobito u smislu opterećenja za njihovo poslovanje. Tek nakon nekoliko skandala vezanih uz curenje podataka i hakerske napade, osobito slučaja Edwarda Snowdena, taj je proces dobio ubrzanje i kritičnu masu, osobito u smislu stvaranja svijesti da su u današnjemu digitalnom okruženju nezaštićeni osobni podatci potencijalni izvor znatne štete za sustave i pojedince te je Uredba napokon prihvaćena.

Postoje prijepori oko visine propisanih kazna za nepoštivanje Uredbe, kao i prijepori o tome što sve obuhvaća krug osobnih podataka. Osobito smatram opravdanim pristupiti definiciji osobnih podataka u kontekstualnom smislu. S aspekta pristupa informacijama, nije svaki osobni podatak ujedno zaštićen, nego je ono što je zaštićeno osobna, odnosno privatna sfera. Postoji stoga razlika između osobnog podatka osobe koja djeluje u javnoj sferi i osobnog podatka koji se odražava u toj javnoj sferi te osobnog podatka iz privatne sfere. Stoga s aspekta pristupa informacijama te pristupa arhivskom gradivu treba osobne podatke promatrati s obzirom na pitanje jesu li namijenjeni javnosti, odnosno nalaze li se u javnoj sferi. Imali smo veći broj slučajeva gdje su tijela javne vlasti

uskraćivala pristup informacijama pozivajući se na to da je, primjerice, ime i prezime osobe koja sudjeluje u radnoj skupini za izradu zakona ili koja je sklopila ugovor o djelu s tijelom javne vlasti osobni podatak pa je time zaštićen. To je sasvim pogrešno shvaćanje privatne i javne sfere, iz kojeg proizlaze vapaji da s novom regulacijom osobnih podataka s njome u sukob dolaze propisi o pristupu informacijama i da se oni tomu trebaju prilagoditi.

Prema mome mišljenju to nikako ne stoji jer pristup informacijama funkcionira u javnoj sferi i nema bojazni u tom smislu. Ne treba zaboraviti da je pravo na pristup informacijama pravo zajamčeno Poveljom temeljnih prava EU-a, u članku 42., u glavi o pravima građana, jednako kao i pravo na zaštitu osobnih podataka, u članku 8., u glavi o slobodama. U tom smislu, i kad se promatra arhivsko gradivo, ime i prezime osobe koja je bila član nekog odbora 1978. jednako je dostupno kao i za podatak iz 2018. Arhivi se ne trebaju bojati tužba jer hipotetski netko i može pokrenuti postupak, ali to je unaprijed izgubljena bitka – zaštita osobnih podataka ne može biti veća za razdoblje prije 50 godina i danas, i u tom smislu treba biti oprezan i ne ograničiti pristup informacijama zakonom kojim se regulira pristup arhivskom gradivu. Uostalom, u mnogim je sustavima arhivsko gradivo u općem režimu pristupa informacijama, kao npr. u SAD-u.

D. Kuljiš:

Čudim se da ova društva koja imaju najviše klasificiranih podataka imaju najmanje problema. Rusija nema nikakav problem. Što je manja zemlja, to je veći strah. Na *Facebooku* sve piše – tko je, što je, tko mu je djed.

A. Musa:

Možda je problem baš u tome što smo mala zemlja. Međutim, bitno je razlikovati *Facebook* i druge privatne tvrtke koje skupljaju i čuvaju goleme količine osobnih podataka te tijela javne vlasti koje podatke prikupljaju u okviru svoje javne funkcije i na temelju zakonske ovlasti. Ne treba zaboraviti da privatne tvrtke djeluju primarno vođene svojim privatnim interesom za profit i da regulaciju i mjere zaštite smatraju dodatnim teretom i troškom. Međutim, to isto znači da javni sektor ne smije biti izuzet od bilo kakvih sankcija. U tom smislu i naš Prekršajni zakon stvara problem i tu treba stvari mijenjati. U odnosu na primjer zaštićenog podatka iz arhivskoga gradiva mogla bi, na primjer, biti riječ o podacima o teškoj bolesti neke osobe 1988. godine.

D. Kuljiš:

U novinama je to osnovno etičko pitanje. Ne smijete uopće komentirati ni bolestni dijagnoze. To je normalno u novinama.

A. Musa: Da, ali nisu novinari koje veže etika struke jedini koji traže informacije. To mogu biti i druge osobe koje ne veže etička norma ili obziri, i dapače, mogu ih zloupotrijebiti.

D. Kuljiš: U to ne dvojim.

A. Musa: Smatram da se na valu rasprava o uređenju osobnih podataka previše naglasak stavio na osobne podatke koje prikupljaju privatni poduzetnici, pri čemu se perspektiva sasvim okreće prema zaštiti. Treba pogledati i drugu stranu, perspektivu javnosti. Ono što se odvijalo javno, ne može najednom postati tajno. Primjerice, naš će današnji razgovor publikacijom postati dostupan javnosti, a mi se bavimo pitanjem treba li javno biti nešto što se odvijalo na službenoj sjednici 1984. Ipak, ne treba zaboraviti osnovno pravilo općeg sustava pristupa informacijama da se odluka o dostupnosti informacije donosi za svaki pojedinačni slučaj. U režimu arhiva to je zapravo neizvedivo, riječ je o velikim količinama informacija i arhivisti nisu osposobljeni za takvo odlučivanje. I mi se kao žalbeno i specijalizirano tijelo suočavamo s problemom procjene moguće štete s obzirom na različite resore, od gospodarstva, privatnosti i drugoga. Stoga je ključno da zakon kojim se regulira pristup arhivskom gradivu bude jasan, precizan i definira pristup za pojedine skupine informacija u cjelini.

D. Kuljiš: Mislim da pristupamo potpuno krivo. Uzimamo kao iznimku ono što se općenito objavi. Trebali bismo postaviti da su svi podatci javni uz iznimke koje ćemo taksativno navesti.

A. Musa: Tako i jest – sve je javno osim ako nije zakonom utvrđeno kao ograničeno, a u tom se slučaju procjenjuje u svakome pojedinačnom slučaju treba li ipak biti dostupno, i to u skladu s načelima demokratskoga društva. Tu opću i ustavnu normu treba odraziti i regulacija dostupnosti arhivskoga gradiva tako da su iznimke strogo ograničene i da korisnici kao i oni čiji se podatci nalaze u arhivima s time budu upoznati. Svaka bi druga mogućnost spriječila efikasnost arhivske službe ili povrijedila prava građana. U odnosu na arhivsko gradivo spomenula bih još i Središnji katalog službenih dokumenata koji je repozitorij službenih dokumenata. Što se tiče Saveza komunista i njihovih arhiva, o tome se raspravljalo s obzirom na to da su bili svojevrsna iznimka iznimke i o dostupnosti je odlučivalo posebno povjerenstvo. Međutim, treba imati na umu da

je i SKH zapravo u prijašnjem režimu bio paradržavna institucija, a ne politička stranka u suvremenom smislu.

J. Ivanović:

Režim dostupnosti u praksi nije bio posve isti u razdoblju o kojem govorimo. Mislim da je stvar najbolje funkcionirala na početku. SDP prema tada aktualnom zakonu nije bio dužan gradivo predati Arhivu. Sve do 1997. godine mogao je, pravno gledano, s njime činiti što hoće. Koliko mi je poznato, još 1992. tadašnji ravnatelj Arhiva stupio je u kontakt s gospodinom Račanom i oni su dogovorili da će se gradivo SKH predati Arhivu i da SDP neće ništa samostalno izlučivati. Gradivo je dvije-tri godine poslije formalno predano Arhivu uz klauzulu da se na dostupnost primjenjuju odredbe Zakona o arhivskom gradivu koje se odnose na javno arhivsko gradivo.

D. Kuljiš:

Govorite o gospodinu Kolanoviću. Kako će on sada dati neki dokument iz kojega bi se moglo vidjeti da je netko radio za UDBA-u i što će onda misliti njegova djeca itd.?

J. Ivanović:

Poslije se stvar malo zakomplicirala. Mislim da je tu bilo nespretnosti onih koji su sudjelovali u definiranju postupka. Mislim da nije bilo nikakva razloga uvoditi u proceduru posebna odobrenja SDP-a. Naime, osobne podatke štiti Zakon o zaštiti osobnih podataka koji ne određuje nikakvu ulogu za predavatelja gradiva, njegovo mišljenje može biti u najboljem slučaju savjetodavno. Što se tiče klasificiranih podataka, političke stranke nisu tijela koja provode deklasifikaciju; primjerice, ako u fondu Centralnog komiteta SKH nađete klasificirani dokument iz područja obrane, za deklasifikaciju je mjerodavno Ministarstvo obrane, a ne SDP.

D. Kuljiš:

Imamo čudan pristup tomu, dokument i službeni dokument. One partijske karakteristike. Bio sam u vojsci daktilograf. Kapetan mi je dao da napišem svima karakteristike kad ih otpušta kući. Ja bih sjeo i napisao što sam htio. Nije on uopće gledao. To je realnost. To je bila praksa, a mi smo ovdje razvili onu austro-ugarsku fiksaciju na službeni dokument. To su dvije nespojive stvari. Većina je toga upitna. Sve što se nađe u arhivima, upitno je.

B. Sedak Benčić:

Notorno je da podatci koji ne postoje u arhivima ne mogu biti dostupni. Vezano za to utvrđenje postoji institut prvokupa „privatne arhivske građe“ u korist arhiva. Postoje i neka zakonska rješenja koja mi nisu do kraja jasna. Prva je primjenjivost roka u kojima bi se državni arhivi trebali izjašnjavati o ponudi kupnje, a druga je izvor

sredstava. Danas je novac na prvome mjestu, a da bismo mogli njime raspolagati, moramo doći do njega, i to u nekim rokovima i po nekim pravilima. Takva se mogućnost otvara u prijedlogu članka 23. Zakona o arhivskom gradivu i arhivima. Da bi se ta odredba primijenila i zaživjela u praksi, netko mora imati sredstva da bi to kupovao, a onda i sve ono što ide s pravilima raspolaganja tuđim novcem.

J. Ivanović:

Dakle, riječ je o pravu prvokupa koje je preuzeto iz propisa o kulturnoj baštini. U slučaju da se na tržištu pojavi gradivo o kojem govorite, bilo bi teško realizirati pravo prvokupa. Zamislite da se sada pojavi neka osoba koja ima 100.000 dosjea. Javno arhivsko gradivo po zakonu neotuđivo, dakle, ne može doći u vlasništvo privatne osobe. U takvim slučajevima nadležni bi arhiv trebao staviti gradivo pod zaštitu. No, ako onaj kod koga se gradivo nalazi zna da je arhiv dužan tako postupiti i da ne može kupiti javno arhivsko gradivo koje je dospjelo u privatne ruke, neće ga arhivu ni ponuditi. Tu se postavlja pragmatično pitanje što učiniti, kako postupiti ako imate indicije da bi netko mogao posjedovati takvo gradivo.

B. Sedak Benčić:

Nastavno, u jednom dnevnim novinama izlazi feljton iz čijeg sadržaja proizlazi da je jedan gospodin koji je bio u samom vrhu hrvatske države jako puno godina i koji je živio u Nazorovoj 57 po iskazu autora tog feljtona iza sebe ostavio oko četiri kovčega privatne arhivske građe koju je njegova obitelj ustupila jednoj stranoj obavještajnoj službi, koja je pak to iznijela iz Hrvatske.

18

D. Kuljiš:

Strana obavještajna služba ne bi dala 100 dolara za jugoslavenske dokumente.

B. Sedak Benčić:

Riječ je, dakle, o gospodinu Krajačiću i dokumentaciji koja bi danas i u budućnosti kao arhivska građa morala nešto značiti.

V. Stilin:

Primijetila sam da je gospođa Musa spomenula 6.000 subjekata, tijela javne vlasti. Pripada li eventualno u sklopu tih 6.000 i ZAMP? Bili smo svojedobno svjedoci javne rasprave pripadaju li oni u tijelo javne vlasti i ako da, bi li bili obvezni davati podatke koje su u jednom trenutku uskraćivali.

A. Musa:

ZAMP je specifičan slučaj. Nakon poduzetog razmatranja velike količine zakona i svih ovih propisa, u jednom smo predmetu zauzeli stav da HDS-ZAMP i slične udruge za zaštitu autorskih

prava nisu tijela javne vlasti u smislu Zakona o pravu na pristup informacijama.

Slično se pitanje postavilo i u odnosu na Katoličku Crkvu jer su neki korisnici tvrdili da je i ona tijelo javne vlasti zato što sklapa brak, što također nismo potvrdili. Ima više razloga zašto smo zauzeli to stajalište koje sad nema smisla elaborirati u detalje, a glavni je da država nije dužna skrbiti se za ostvarivanje autorskih prava i ona ne dodjeljuje obavljanje javne ovlasti u tom smislu, nego samo na neki način certificira određene udruge da to čine za svoje članove, stvara okvir za ostvarivanje privatnih interesa, zaštite intelektualnog vlasništva.

Zašto se HDS-ZAMP-u i drugima pak dopustilo da se koriste nekim metodama koje su pridržane državi, to je drugo pitanje. Ističem da je u vrijeme donošenja naše odluke prihvaćena i posebna direktiva kojom se utvrđuju obveze transparentnosti za tijela za ostvarivanje kolektivnih prava, čime je i Europska unija na neki način zauzela stajalište da ona nisu podložna općem režimu pristupa informacijama. Direktivom se utvrđuju obveze objavljivanja niza dokumenata, kao što su financijska izvješća, statistički podaci i slično kao i obveza pružanja informacija članovima na zahtjev. Odredbe direktive transponirane su našim Zakonom o autorskom pravu, nadam se da se upotrebljavaju.

M. Bratković:

Što ovaj Prijedlog Zakona koji je sada u drugom čitanju bitno mijenja u odnosu na aktualni Zakon iz perspektive korisnika arhiva?

I. Poljičak:

Mogu kazati da je sadašnji Zakon s izmjenama koje su bile vrlo selektivna karaktera praktički zakon koji je nastao 1997. Ovaj Zakon koji je sada pred drugim čitanjem cjelovit je novi zakon koji obuhvaća cjelinu svega onoga što je bilo i bitna je novina da je javna arhivska građa dostupna od njegova nastanka ako nekim drugim zakonom nije određeno drukčije. U smislu dostupnosti onoga arhivskog gradiva do 1990. godine te razlike koje jesu, usudio bih se reći, minimalne su i zanemarive. Taj se dio odnosi praktički samo na tu razliku da osobni podaci nisu dostupni bez ograničenja na sve osobe, nego su dostupni bez ograničenja samo na osobe koje su obnašale javne dužnosti ili su pripadale službama sigurnosti ili surađivale sa službama sigurnosti. U aktualnom je Zakonu također za osobe koje su bile žrtve u arhivu bilo ostavljeno razdoblje od godinu dana gdje one mogu dobiti na uvid vlastiti arhiv i zatražiti anonimizaciju. To je možda jedina relevantna razlika iako mislim da je u smislu funkcije korištenja rada u arhivu distinkcija pragmatičnosti gotovo zanemariva.

D. Kuljiš:

Mi nismo najgori, nego su najgori Slovenci. Proučavao sam jedan slučaj o tome kako se dr. Črnko iz Medvode, član Osvobodilne fronte za vrijeme rata, usprotivio strijeljanjima po listama, a koja su se obavljala po gradovima, selima itd. On je odmah poslije rata, 1946. strijeljan. Sada su njegovi nasljednici pokušali saznati gdje je pokopan. Još 2002. Slovenija nije htjela otkriti gdje je on zakopan.

M. Bratković:

Nagradimo pljeskom naše uvodničare. Hvala svima na dolasku. Vidimo se sljedeći mjesec. Doviđenja!